

İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE GEÇERLEMESİ

Engin Bağış ÖZTÜRK*, Selcen KILIÇASLAN GÖKOĞLU**, Gökhan KARAGONLAR***

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının yakın ilişkileri anlamada yetersiz kalması nedeniyle bu ilişkilerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak ilişkisel benlik kavramını ölçen RISC ölçeğinin (Cross, Bacon, & Morris, 2000) Türkçe'ye kazandırılmasıdır. Ölçek geçerleme çalışması kapsamında, ilişkisel benliğin psikometrik özelliklerini değerlendirmek için üç farklı öğrenci örneklemeden, toplamda 505 kişiye ulaşılmıştır. Veriler üzerinde keşfedici, doğrulayıcı faktör analizleri ve test-tekrar test analizleri gerçekleştirilmiştir. Bulgular orijinalde tek faktörlü olarak önerilen ilişkisel benlik ölçeğinin iki faktörlü (özdeşleşme ve yansıma) bir yapıda Türkçe'ye uygunluğunu ifade etmektedir. Bu bulguların teorik önemi ve etkileri geçmiş yazın ışığında tartışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *İlişkisel Benlik, Bireycilik, Toplulukçuluk, Ölçek Geçerleme*

VALIDATION OF RELATIONAL-INTERDEPENDENCE SCALE IN TURKISH CONTEXT

ABSTRACT

The purpose of the present study is to validate the Turkish version of the relational-interdependent self scale (Cross et al., 2000) which provides a better understanding of close relationships relative to individualism and collectivism constructs. In order to validate the psychometric properties of the scale, we collected data from three different student samples composed of 505 participants in total. Explanatory and confirmatory factor analyses and test-retest reliability analysis were conducted. Our findings indicate that contrary to the one-factor solution of the original relational-interdependent self scale, two factor structure (labeled as identification and reflection) appears to provide a better fit to the Turkish context. Theoretical implications of this finding are discussed in light of previous research.

Keywords: *Relational-Interdependent Self, Individualism, Collectivism, Scale Validation*

* Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, İzmir, E-posta: engin.ozturk@deu.edu.tr

** Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, İzmir, E-posta: selcen.kilicaslan@deu.edu.tr

*** Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, İzmir, E-posta: gokhan.karagonlar@deu.edu.tr

GİRİŞ

Bireycilik ve toplulukçuluk kavramları bugüne kadar en çok incelenen kültürlerarası kavram olmuştur (Brewer & Chen, 2007). Hofstede (1980) ile başlayan ve kültürel düzeyde tek boyut olarak ele alınan bireycilik ve toplulukçuluk kavramları Triandis (1995) ile Markus ve Kitayama'nın (1991) etkisiyle değişime uğramış, çok boyutlu ve değişik seviyelerde (hem bireysel hem de kültürlerarası) gözlemlenebilen kavramlar olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Ancak son dönemde yapılan çalışmalar bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının hem teorik hem de ölçüleme problemlerine sahip olduğunu ifade etmektedir (örn., Levine vd., 2003; Oyserman, Coon, & Kimmelmeier, 2002). Bireycilik kavramını teorik olarak daha net bir şekilde tanımlamak mümkün iken toplulukçuluk kavramının teorik olarak hala netleştirilmesi gereken parçaları bulunmaktadır (Schimmack, Oishi, & Diener, 2005). Toplulukçuluğu çok genel ve muğlak olarak tanımlamanın genel geçer birçok kültürlerarası farklılığı tespit etmede yetersiz olabileceği düşünölmüştür (Brewer & Chen, 2007). Bu düşünceyi destekler nitelikte, Göregenli (1997) ölkemizi bireycilik ve toplulukçuluk perspektifinde ele almanın doğru olmadığını ifade etmiştir. Diğer bir deyişle bireycilik ve toplulukçuluk kavramları teorik açıdan kültürümüze çok uyumlu bir model sergilememektedir. Dolayısıyla bireycilik ve toplulukçuluk perspektifi Batı kültüründen (Western) farklı kültürlerdeki insanların benliklerini anlamak için yetersiz kalabilmektedir (Cross, Bacon, & Morris, 2000).

Ölçüm açısından ele alındığında ise bireycilik ve toplulukçuluğu değerlendirmek için genellikle benlik kurgusu ölçeği (Singelis, 1994), ya da INDCOL ölçeğinin uzun versiyonu (Singelis, Triandis, Bhawuk, & Gelfand, 1995) veya kısa versiyonu (Triandis & Gelfand, 1998) kullanılmaktadır. Ölkemizde yapılan geçerleme çalışmalarında, Wasti ve Erdil (2007), Singelis'in (1994) benlik kurgusu ölçeğinin geçerlenmediği ve INDCOL ölçeğinin ise kısmi olarak kabul edilebilirliğinden bahsetmişlerdir. Buna benzer sonuçlar diğer araştırmalarda da ortaya çıkmıştır; örneğin Kumru, Carlo, ve Edwards (2004) bireycilik boyutunu; Green, Deschamps, ve Paez (2005) ise toplulukçuluk boyutunu güvenilirlik açısından problemlili bulmuştur. Singelis (1994) ölçeğinde yaşanan benzer problemler INDCOL ölçeğinde de ortaya çıkmıştır. Erkuş ve Banai (2011) dikey bireyciliği ve Cukur, de Guzman, ve Carlo (2004) ise yatay bireyciliğin güvenilirliğini düşük olarak bulmuştur. Wasti'nin (2003) yaptığı diğer bir çalışmaya göre bireycilik ve toplulukçuluk yatay (eşit ilişkiler bağlamında) ve dikey olarak (hiyerarşik ilişkiler bağlamında)

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

bölündüğü zaman yapı geçerliliği azalmaktadır. Dolayısıyla bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarından özellikle toplulukçuluk ile ilgili teorik ve metodolojik problemlerin varlığı bu kavramın tekrar düşünülmesi gerektiğini göstermektedir (Brewer & Chen, 2007).

Toplulukçuluk kavramının temel teması bir kişinin kendisini başkalarıyla ilişkilendirmesi ve kısmen özdeşleştirmesidir (Cross, Bacon, & Morris, 2000). Bu noktada önemli olan sorunsal "başkalarının" (others) kim olduğudur. "Başkaları", kişilerin sıradan bir şekilde iletişime geçtiği gruplar olabileceği gibi kişinin kendisini çok yakın hissettiği çevresi de olabilir. Örneğin GLOBE araştırmasına göre toplulukçuluk kavramı iki şekilde ele alınabilir. Birincisi örgütsel ve sosyal kurumların kolektif ödülleri ne kadar teşvik ettiği ve nasıl dağıttığı (kurumsal toplulukçuluk); diğeri ise kişilerin ailelerine ya da örgütlerine ne kadar sadakat ve bağlılık gösterdiği ile ilgilidir (iç grup toplulukçuluğu) (Javidan, Dorfman, Sully de Luque, & House, 2006). Bu tür farklı toplulukçuluk kavramlarını ölçmeye çalışan ölçekleri içerik analizine alan Brewer ve Chen (2007), araştırmaların çoğunlukla iç grup dinamiklerini yansıtan kavramları dikkate aldıklarını görmüşlerdir. Bu bulgular Oyserman ve diğerlerinin (2002) meta-analiz sonuçları ile örtüşmekte olup yazarlar "ilişkisel benliğin" iç grup dinamiklerinden farklı olarak ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. Bu kapsamda grup perspektifinden uzaklaşan ve yakın ilişkileri dikkate alan bir kavramın boşluğu hissedilmektedir.

Wasti ve Erdil'in (2007) önerdiği üzere ulusal kültürümüzü daha iyi anlamada bireycilik ve toplulukçuluk gibi kavramların yanı sıra ilişkisel benlik kavramının da kullanılması gereği doğmuştur. Benzer şekilde Uskul, Hynie, ve Lalonde'nin (2004) önerileri doğrultusunda ilişkisel benliğin başka kültürlerde incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Zira ülkemizde kişilerarası ilişkiler genel olarak yakın ilişkiler ya da belirli gruplar etrafındaki ilişkiler biçiminde şekillenmektedir (Kagıtcıbası, 2002) ve diğer kültürlerle (Avrupa, Kuzey Amerika) kıyasla ülkemizde başkalarıyla yakın ilişki kurma arzusu çok daha yüksektir (Uskul vd., 2004). Bununla birlikte grup ile ilişkiler kolektif benlik kavramı ile incelenirken yakın ilişkiler, ilişkisel benlik ile incelenmeyi beklemektedir.

İlişkisel benliğin ülkemiz için öneminin yanı sıra emik olarak geliştirilmeyen kavramların ülkemizde nasıl bir yapı göstereceği önemli bir sorunsaldır (Aldemir, Arbak, & Özmen, 2003). Kültürler arası çalışmalarda geliştirilen bir kavramın başka bir kültürde tamamıyla aynı olması çok nadiren mümkündür (Schaffer & Riordan, 2003; van de Vijver & Leung, 2000). Dolayısıyla bu tür bir kavramın incelenmesi için ilk önce ölçek geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması gerekmektedir.

Engin Bağış Öztürk, Selcen Kılıçaslan Gökoğlu ve Gökhan Karagonlar

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı ilişkisel benlik kavramını ölçen RISC ölçeğini (Cross vd., 2000) Türkçe'ye kazandırmaktır. Böylelikle çalışmamız ulusal kültürümüzün önemli bir özelliği olan ilişkiselliğin daha doğru bir şekilde değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır.

İLİŞKİSEL BENLİK KAVRAMI

İlişkisel benlik kavramı bireysel ve kolektif benlik (Markus & Kitayama, 1991; Triandis, 1995) varsayımını temel alır, ancak "ben" ve "grup" arasında yer alan "ilişkiler" kavramına odaklanmaktadır. Brewer ve Gardner (1996) tarafından ilk defa görgül olarak farklılığı gösterilen bu kavram, ikili ve yakın çevre ile ilişkileri, ilişkilerdeki rolleri ve ilişkilerden doğan memnuniyeti ele almaktadır. Dolayısıyla ilişkisel benlik, insanın kendisini yakın ilişkileriyle ne kadar özdeşleştirdiği şeklinde tanımlanmıştır (Cross, Bacon, & Morris, 2000). Yakın çevresiyle özdeşleşme düzeyi yüksek olan kişilerin ilişkisel benliğinin de kuvvetli olduğu düşünülmektedir. Bu kavram da Markus ve Kitayama'nın (1991) öne sürdüğü benlik kavramları gibi diğer kavramlardan bağımsız bir şekilde yer alabilmektedir, dolayısıyla bir kişinin hem bireysel, hem kolektif benlik hem de ilişkisel benlik ile ilgili birbirinden bağımsız tutumları olabilir. Bu kişiler yakın çevreleriyle birlikte olmaya çalışarak ilişkisel benliklerini korumak ve geliştirmek isterler (Cross, Morris, & Gore, 2002). Dolayısıyla ilişkisel benliği yüksek olan kişiler diğer benlik türlerine kıyasla değişik bilişsel, duygusal ve motivasyonel süreçlere sahiptirler (Cross & Madson, 1997). Bu kişiler kendileri için önemli olan kişilere daha çok dikkat ederler, yakından gözlemlerler, onların perspektifinden olaylara bakarlar ve onlarla ilgili bilgileri çok daha iyi hatırlarlar (Cross vd., 2000). Yakın çevreyle olan ilişkilerinden dolayı mutluluk duyarlar (Cross, Hardin, & Gercek-Swing, 2011). Benlik kavramının kişilerin motivasyonu anlamında da farklılık doğurduğu ifade edilebilir; zira ilişkisel benliği yüksek olan kişiler başkalarına daha fazla yakın olmak, bu durumu korumaya çalışmak isterler, ve hatta bunun hayattaki amaçlarını dolaylı yoldan etkilemesine izin verirler (Gore, Cross, & Kanagawa, 2008). Bu kapsamda başkalarıyla daha fazla süre geçirmeye çalışarak, onlarla birlikte faaliyetler ve planlar yaparak motivasyonel amaçlarına ulaşırlar. Böylelikle de ilişkisel benliklerinin bir parçası olan kişileri korurlar ve ilişkilerini geliştirirler.

Bu bilişsel, duygusal ve motivasyonel süreçlerin birçoğu farkında olmadan gerçekleştirilirken geniş kapsamlı bir etkiye sahiptir (Cross vd., 2002). Örneğin benlik (self) perspektifinden ele alınırsa, ilişkisel benliği yüksek olan kişiler yakın çevresini yanında hissettiği zaman kendilerini daha fazla özgüvende hissetmektedirler (Gabriel, Renaud, & Tippin,

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

2007) ve bir tehdit ile karşılaştıklarında bu ilişkilerini daha sık kullanarak öz-olumlama içerisine girerler (Chen & Boucher, 2008). Davranışsal olarak ele alınırsa, ilişkisel benlik yükseldikçe ilişkiyi destekleyici davranışlar ve ilişkinin kalitesini iyileştirmek için ilişki tesis edici aktif davranışlar daha fazla sergilenmektedir (Morry & Kito, 2009). İlişkisel benliğin bu pozitif etkisi, karşı taraf ile olan bağın/ortaklığın güçlenmesi yolu ile çok daha yüksek ilişki tatmini ve yapıcı davranışlar görülmesine yol açmaktadır (Mattingly, Oswald, & Clark, 2011). Bu tür süreçlerin yalnızca kişilerarası ilişkilerde değil örgüt içi ve örgütler arası ilişkilerde de yaygın etkiye sahip olduğu söylenebilir. Örneğin örgüt içerisinde, ilişkisel benliği yüksek olan liderler çalışanları ile daha sık temasa geçebilirler ve çalışanlar bu tarz liderlerden daha yüksek kişilerarası adalet sergilemelerini bekleyebilirler (Lord, Brown, & Freiberg, 1999); veya örgütler arası müzakere sürecinde ilişkisel benliği yüksek olan kişi farklı açılış teklifi veya ödün verme davranışı sergileyebilir (Gelfand, Major, Raver, Nishii, & O'Brien, 2006).

İlişkisel benlik (relational-interdependent) kavramı (Brewer & Gardner, 1996; Cross vd., 2000), Markus ve Kitayama'nın (1991) öne sürdüğü ve bireysel düzeyde en çok kabul gören benlik kavramlarından olan bireysel (independent) ve kolektif (interdependent) benlik kavramlarından oldukça farklıdır. Bireysel benlik) kişiyi diğerlerinden bağımsız bir şekilde ele almakta ve kişiyi arzuları, değerleri ve korkuları üzerinden değerlendirmektedir (Markus & Kitayama, 1991). İlişkisel benlik ise kişinin başkalarına bağımlı olarak şekillendiğini ve özellikle de yakın kişilerin bu şekillenme sürecinde önem arz ettiğini ifade etmektedir (Cross vd., 2000). Bunlardan farklı olarak kolektif benlik ise kişiyi içinde yer aldığı gruba göre değerlendirilmektedir (Markus & Kitayama, 1991). İlişkisel benlik kavramı grup kategorisinin muğlâk ve geniş kapsamlı duruşundan uzaklaşıp, kişiyi daha yakın ilişkiler çerçevesinde ele almaktadır (Cross vd., 2000). Bu yakın çevre içerisinde aile üyeleri, arkadaşlar ve kişinin kendisini oldukça yakın hissettiği kişiler yer alır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ilişkisel benlik kavramının "komünal oryantasyon" (communal orientation) (Clark, Mills, & Powell, 1986) ya da "başkalarını benliğe dahil etme" (inclusion of others in the self) (Aron, Aron, & Smollan, 1992) kavramı ile örtüştüğü düşünülebilir ancak ilişkisel benlik kavramı özdeki eğilimleri dikkate alması yönünden komünal oryantasyondan ve "başkaları" kavramını daha genel bir şekilde kavramsallaştırması yönünden de başkalarını benliğe dâhil etme kavramından ayrılmaktadır (Cross vd., 2000).

İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEĞİ

Kültürel düzeyde ölçülen kavramlar ile bireysel düzeyde ölçülen kavramların birbirinden farklı olup olmadığını tartışmak gerekmektedir (Leung, 1989). Çünkü kültürlerarası çalışmalarda bazı kavramlar hem kültürel düzeyde hem de bireysel düzeyde ele alınabilir (Farh, Hackett, & Liang, 2007). Örneğin bireycilik ve toplulukçuluk hem kültürel hem de bireysel düzeyde ele alınabilen kavramlardan bir tanesidir (Matsumoto, Weissman, Preston, Brown, & Kupperbusch, 1997). Burada temel varsayım bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının insanların benliklerinde de yansımaları olacağı dolayısıyla kültürel düzeydeki bir kavramı bireysel düzeyde ele almanın mümkün olabileceğidir (Oyserman & Uskul, 2008; Triandis, 1995). Bu tartışmalardan yola çıkarak ilişkisel benliğin de bireysel düzeyde ölçülebileceği düşünülmektedir.

Bu kavram ile ilgili ölçek yine kavramı ortaya atan yazarlar tarafından geliştirilmiş 11 maddeli bir ölçektir (Cross vd., 2000). Bu kavram ile ilgili maddeler tek boyut altında toplanmakta olup benlik düzeyindeki ilişkisel eğilim tespit edilmeye çalışılmıştır. İlişkisel benlik kavramı, yakın kavramlar olduğu iddia edilen INDCOL ($r=,41$) ve komünal oryantasyon ölçeği ($r=,41$) ile orta düzey korelasyona ve başkalarını benliğe dahil etme ($r=,26$) ile düşük düzey korelasyona sahiptir (Cross vd., 2000). Böylelikle yakınsak geçerlilik gösterilmiş ve aralarındaki korelasyonun yüksek olmaması da ilişkisel benlik kavramının diğer kavramlarla eş tutulmasının sakıncalı olacağını göstermiştir.

İlişkisel-özerk benlik kavramının sorumluluk sahibi olma ($r=,23$) ve dışa dönüklük ($r=,28$) (Cross vd., 2000), ve kariyer karar netliği ($r=,24$) (Ma & Yeh, 2005) ile düşük düzey korelasyona; uzlaşmacılık ($r=,35$) (Cross vd., 2000), sosyal destek ($r=,50$) (Heintzeman & Bacon, 2015) ile orta düzey korelasyona sahip olduğu bulunmuştur.

Cross, Bacon ve Morris (2000) ilişkisel benlik kavramının test-tekrar test güvenilirliğini ölçtüklerinde iki aylık örnekleme güvenilirliğin ,63 ile ,74 arasında değiştiğini ve bir aylık örnekleme ise güvenilirliğin ,74 ile ,76 arasında olduğunu tespit etmişlerdir.

YÖNTEM

Örneklem

Örneklem Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler arasından seçilmiştir. Öğrenciler araştırmaya ders kredisi karşılığında davet edilmiş olup araştırmaya katılmaları halinde verilecek cevapların gizli kalacağı ifade edilmiştir. Veriler bir çevrimiçi soru formu

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

aracılığı ile toplanmış olup çevrimiçi çalışmalarda yaşanabilecek bir problem olan bir katılımcının birden fazla şekilde çalışmaya katılması (Gosling, Vazire, Srivastava, & John, 2004) kontrol edilerek önlenmiştir.

Ölçek geçerleme çalışmasının verileri iki farklı zamanda toplanan üç örneklemden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci örnekleme 2012 yılında 164 öğrenciden ve ikinci örnekleme 2013 yılında 220 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın üçüncü örnekleme ise 7 ay ara ile iki farklı zaman noktasında (2012- Aralık, 2013-Haziran) toplanmış olan 121 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın nihai örnekleme 505 kişiden oluşmakta olup; demografik sorulara cevap veren katılımcıların %44'ü kadın ve sadece %37'si İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde doğmuştur.

İlişkisel Benlik Ölçeği

Bu kavramın ölçümü ile ilgili Cross ve diğerlerinin (2000) geliştirdiği 11 maddeli ölçek kullanılmaktadır. 7'li Likert ölçek tip kullanılmıştır (1= Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum).

Ölçek Geçerleme Stratejisi

Ölçek geçerleme çalışmalarında amaç, daha önce geliştirilmiş bir ölçeğin başka bir bağlamda teori ile uyumlu olarak kullanılıp kullanılmayacağını anlamaktır. Bu noktadan hareketle bu çalışma ölçek geliştirme çalışmalarında önerilen "ölçek değerlendirme" aşamasına odaklanmaktadır. Bu aşama geliştirilmiş bir ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerini kapsamaktadır (Hinkin, 1995). Bu kapsamda ölçeği değerlendirirken genellikle faktör analizleri, içsel tutarlılık analizleri ve test-tekrar test analizleri kullanılmaktadır.

Bu analizleri gerçekleştirmek için birinci ve ikinci örnekleme katılımcıların ilişkisel benlik sorularının cevapları bir araya getirilerek 384 kişilik bir örneklem havuzu oluşturulmuştur. Bu örneklem havuzunun yarısı rassal olarak seçilerek bu alt-örneklem üzerinde keşfedici faktör analizi ve içsel tutarlılık analizleri gerçekleştirilmiş ve örneklem havuzunun diğer yarısı da doğrulayıcı faktör analizini gerçekleştirmek için kullanılmıştır. Her iki örneklemin birleştirilip rassal olarak alt-örneklem yaratılmasının iki temel avantajı bulunmaktadır. Birincisi keşfedici faktör ve doğrulayıcı faktör analizlerinin aynı katılımcılar üzerinde gerçekleştirilmemesi her iki analizde yer alacak aynı katılımcıların yaratabileceği yanlılığı/hatayı azalmaktır (Hinkin, 1995). İkincisi ise veri toplama esnasında ortaya çıkan örneklemelerin kullanılması yerine alt-örneklemelerin yaratılarak rassal bir şekilde oluşturulması herhangi bir

Engin Başı Öztürk, Selcen Kılıçaslan Gökoğlu ve Gökhan Karagonlar

örneklemin toplanması aşamasında ortaya çıkabilecek bir hatanın analizleri etkilemesini en aza indirmektir.

Çalışmada yer alan üçüncü örneklem ise test-tekrar test güvenilirliğini test etmek için kullanılmıştır. Özellikle benlik çalışmalarında kullanılan ölçeklerin belirli bir zaman dilimi içerisinde orta veya yüksek korelasyona sahip olması beklenir. Çünkü sosyalizasyon süreçleri ile şekillenen bu benlik kavramının uzun bir süre kişileri yönlendirmesi beklenmekte ve durumsal olarak çok sık değişmeyecek bir kavram olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle ölçeğin belirli bir zaman perspektifinde ne kadar tutarlı sonuçlar verdiği incelenmiştir. Ölçek geliştirme aşamalarından ilk ikisi Cross ve diğer (2000) yazarlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Diğer bir ifade ile ilişkisel benlik soruları orijinal çalışmanın yazarları tarafından geliştirilmiş ve ölçek yapılandırması yine Cross ve diğerleri (2000) tarafından yapılmıştır.

Cross ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilmiş ilişkisel benlik ölçeği Brislin (1970) tarafından önerilen çeviri - geri çeviri prosedürüne göre yazarlar tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, sonrasında yönetim ve organizasyon alanında başka bir uzman Türkçe'den İngilizce'ye geri çevirmiştir. Çevirilmiş ve geri-çevirilmiş maddeler arasında uyumsuzluk olması durumunda aynı alanda başka bir uzman görüşüne danışılarak çevirilerin son hali verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada ilk aşamada doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır ancak ölçeğin yazında ifade edildiği üzere 1 faktör altında toplanmaması, faktör yapısının birden farklı olabileceğini işaret etmiştir. Bu nedenle veriler keşfedici faktör analizine tabi tutulmuştur.

Keşfedici Faktör Analizi

Keşfedici faktör analizi (KFA) kaç faktörün ortaya çıkacağını ve maddelerin hangi faktörler altında toplanacağını ifade etmektedir (Fabrigar vd., 1999). Oluşturulan 384 kişilik katılımcı havuzundan yaklaşık %50'lik bir örneklem KFA'yı gerçekleştirmek için rassal olarak seçilmiştir. Keşfedici faktör analizini gerçekleştirmeden önce örneklem sayısının yeterli olup olmadığı Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) katsayısı, maddeler arasındaki korelasyonun uygun olup olmadığını ise Barlett testi ile incelenmiştir. Genellikle KMO katsayısının ,60'dan büyük olması beklenmektedir ve ,80'in üstündeki değerler çok iyi olarak kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2012). Ayrıca Barlett testi sonucunun

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

da anlamlı çıkması beklenmektedir. Veri setimiz KFA analizlerinin yapılması için Kaiser-Meyer-Olkin değerinin (,82) çok iyi olduğunu ve Barlett testinin [$\chi^2= 466,07$, $df=45$, $p <,000$] ise anlamlı olduğunu göstermektedir.

Cross ve diğerlerinin (2000) oluşturduğu teorik ve görgül yapı keşfedici faktör analizi yöntemini iki noktada yönlendirmektedir. Birincisi ilişkisel benlik maddeleri zaten belirlendiği için amaç madde sayısını azaltmak değil maddeleri içeren faktör yapısını bulmaktır. Ayrıca ilişkisel benlik maddeleri arasında korelasyon olduğu için ortaya çıkabilecek değişik faktörlerin birbiriyle ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bu doğrultuda faktör yapısını belirlemek için temel eksen faktörlemesi (principal axis factoring), maddeler arası korelasyonu dikkate almak için eğik eksen döndürme tekniği (direct oblimin) uygulanmıştır (de Winter, Dodou, & Wieringa, 2009; Worthington & Whittaker, 2006). Faktör sayısını belirlemek için yamaç eğiminde (scree plot) kırılma noktası kullanılırken hangi maddenin analizde kalacağına karar verirken maddelerin faktöre yüklenimleri (item-loading) ve faktörler arası çapraz yük kriteri (cross-loading) kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile maddeleri analizde tutarken her bir madde yükünün (,32)'ten yüksek olmasına ve aynı anda birden fazla faktöre yüklü maddeler var ise faktör yükleri arasındaki farkın (,15)'ten fazla olmasına dikkat edilmiştir (Worthington & Whittaker, 2006). Eğer bir madde analizden çıkarılırsa keşfedici faktör analizi en baştan tekrar yapıp yukarıdaki kriterler sağlanana kadar analizler tekrar edilmiştir.

KFA ilişkisel benlik ölçeğinde üçüncü maddenin ("Genel olarak, yakın ilişkilerimin kendimi nasıl hissettiğimle ilgisi çok azdır. (ters soru)") herhangi bir faktöre gerekli minimum madde yükünden daha fazla yüklenmediğini göstermiştir (madde faktör yükü= ,19). Ayrıca bu maddenin oransal ortak etken varyansının da çok düşük (3. Madde için ,11) olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla kriteri yerine getiremeyen bu madde analizden çıkarılıp analiz tekrar edilmiştir. Analiz ile ilgili sonuçlar tablo 1'de sunulmuştur.

Sonuçlar yamaç eğimindeki kırılma noktasının iki faktörlü yapıya sahip olduğunu göstermiştir. İki faktörlü yapı toplam varyansın %50'sini açıklamaktadır, KFA yapı matrisine göre birinci faktörün 7 maddeden oluştuğu, ikinci faktörün ise 3 maddeden oluştuğu ve her iki faktörün de kabul edilebilir içsel tutarlılık katsayısına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu maddeler içerik kapsamında değerlendirildiği zaman birinci faktörün "özdeşleşme" ve ikinci faktörün ise "yansıma" kavramını vurguladığı düşünülmüştür.

Tablo 1. İlişkisel Benlik Ölçeği Madde Ortalamaları, Standart Sapma, Faktör Yükleri, Özdeğer, Varyans ve İçsel Tutarlılık Katsayısı

Madde	Ort.	SS	Faktör 1 (Özdeşleşme)	Faktör 2 (Yansıma)
2.Kendimi birine çok yakın hissettiğimde, çoğu zaman o kişiyi önemli bir parçamış gibi görürüm.	5.51	1.36	.479	
5.Kendimi düşündüğüm zamanlar, genellikle yakın dostlarımı ve ailemi de düşünürüm.	5.34	1.36	.563	
6.Birisiyle yakın bir dostluk kurduğum zaman, genelde o kişiyle özdeşleşirim.	4.72	1.56	.549	
7.Eğer biri bana yakın birisini incitirse, ben de kendimi incinmiş hissederim.	5.36	1.31	.659	
9.Gurur duygumun oluşmasında yakın dostlarım ile ilişkilerimin büyük bir rolü vardır.	5.08	1.35	.569	
10.Genel olarak, yakın ilişkilerim benim düşüncelerimin ve hislerimin önemli bir parçasıdır.	5.40	1.25	.639	
11.Bir yakınım önemli başarılar kazanınca, genelde ben de çok gurur duyarım.	5.75	1.20	.443	
1.Yakın ilişkilerim benim kim olduğumun önemli bir yansımasıdır.	5.58	1.30		-.630
4.Bence benim kim olduğumu anlamak isteyen benim yakın dostlarıma ve onların kim olduklarına bakabilir.	4.73	1.49		-.647
8.Bence, yakın ilişkilerimin benim ne tür bir insan olduğum ile ilgisi yoktur. (Ters Soru)	2.83	1.63		.747
Özdeğeri			3.27	1.32
Açıkladığı Toplam Varyans			37.27	13.19
İçsel Tutarlılık Katsayısı			.76	.75

N=179, Ort.=Ortalama, SS=Standart Sapma, madde faktör yükü <,32 düşük olanlar gösterilmemiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Bu aşamada doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılırken Worthington ve Whittaker'ın (2006) önerileri doğrultusunda KFA'dan elde edilen sonuçlar kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile doğrulayıcı faktör analizinde önerilen model olarak iki faktörlü model kullanılmış ve daha önce çıkarılan üçüncü madde analizlerde yer almamıştır. Örneklem olarak ise oluşturulan 384 kişilik katılımcı havuzunda KFA analizine dâhil edilmemiş 205 kişi değerlendirmeye alınmıştır.

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

Tablo 2. İlişkisel Benlik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Model	χ^2	Sd	χ^2/Sd	GFI	TLI	CFI	RMSEA
1-Faktör (Tüm Maddeler ile)	138.86	44	3.16	.873	.750	.800	.103
1-Faktör (Eksiltilmiş Madde ile)	121.60	35	3.47	.881	.758	.812	.110
2-Faktör (Özdeşleşme ve Yansıma)	63.05	34	1.86	.943	.917	.937	.065

Not: N=205, χ^2 =ki-kare, Sd=serbestlik derecesi, CFI=karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI=Comparative Fit Index), RMSEA= Kök Ortalama Kare Yaklaşım Hatası (RMSEA=Root Mean Squared Error of Approximation)

Önerilen modelin uyum endekslerinin iyi olması modelin kabul edilebileceğini ortaya koymayabilir, zira önerilen modelin diğer modellerden daha iyi uyum endeksine sahip olduğu gösterilmelidir (Brown, 2006). Diğer bir ifade ile KFA analizinden çıkan iki faktörlü model ile Cross ve diğerleri (2000) tarafından kullanılan tek faktörlü model (tüm maddeler ile) ve tek faktörlü model (üçüncü madde eksiltilmiş) ile karşılaştırılmalıdır. Tablo 2’de de gösterildiği üzere önerilen iki faktörlü modelin uyum endekslerinin hepsi kabul edilebilir düzeydedir. Diğer taraftan tek faktörlü modelin her iki versiyonu da daha kötü RMSEA ve GFI/TLI/CFI değerlerine sahiptir (Kline, 2010; MacCallum, Browne, & Sugawara, 1996). Modeller karşılaştırıldığında, iki faktörlü modelin azaltılmış tek faktörlü (üçüncü madde eksiltilmiş) modelden ($\Delta\chi^2= 51.64$; $p<.005$) ve orijinal tek faktörlü (tüm maddeler ile) modelden ($\Delta\chi^2= 67.53$; $p<.005$) anlamlı olarak iyi olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Cross ve diğerlerinin (2000) belirlediği model uyum endeksleri kötü olması nedeniyle çalışmamızda geçerlenememiştir. Diğer taraftan KFA analizinde ortaya çıkan iki faktörlü modelin uyum endeksleri kabul edilebilir düzeyde olup alternatif modellerden anlamlı olarak daha üstündür.

Yakınsak Geçerlilik

Bu çalışmada elde edilen iki faktörlü ilişkisel benlik ölçeğinin tahminleyici geçerliliğini test etmek üzere 220 kişinin bireycilik, toplulukçuluk, ve bağlamsallık ve cinsiyet verileri kullanılmıştır.

Engin Başış Öztürk, Selcen Kılıçaslan Gökoğlu ve Gökhan Karagonlar

Cinsiyet. İlişkişel benlik kapsamında katılımcıların kadın ya da erkek olmasının başkaları ile kurdukları ilişkişelerde farklılık yaratacağı düşünölmektedir. Özellikle kadınların erkeklere kıyasla daha çok yardımsever, korumacı ve ilişki tesis edici davranışlar sergilediği ve kolektif benliğe sahip oldukları ifade edilmiş, dolayısıyla daha yüksek ilişkişel benliğe sahip oldukları önerilmiştir (Cross & Madson, 1997). Buradan hareketle kadınların daha fazla özdeşleşme ve yansıma yaşayarak ilişkişel benliğe sahip olacağını iddia etmekteyiz.

Kırsal-Kentsel. Coğrafi bölgelere göre kişilerin kültürel eğilimleri farklılık gösterebilir (Mrazek, Chiao, Blizinsky, Lun, & Gelfand, 2013). Özellikle daha kırsal özelliklere (geleneksellik, tarıma dayalı üretim, durağan yapı vb.) sahip yerlerde bireyler daha fazla yansıma yaşayabilirken, kentsel özelliklere (modern, endüstrileşmiş, hızlı değişime sahip vb.) sahip yerlerde bireylerin benlikleri daha fazla ayrışma (düşük yansıma) gösterebilir.

Bireycilik-Toplulukçuluk (Cronbach's $\alpha = ,86$). Bu kavram Triandis ve Gelfand (1998) tarafından geliştirilen INDCOL ölçeği ile ölçölmüştür. Bu ölçek bireyciliği ve toplulukçuluğu birbirinden bağımsız olarak hareket edebilecek iki faktör olarak ele almaktadır. Yazarlar bu boyutların ayrıca yatay ve dikey olarak ayrışabileceğini, dolayısıyla dört faktörlü bir yapının da olabileceğini göstermişlerdir. Yatay / dikey bireycilik ve toplulukçuluğu ölçmek için her faktör için en yüksek faktör madde yüküne sahip 4 sorudan oluşun toplam 16 soru sorulmuştur. Triandis ve Gelfand'ın (1998) geliştirdiği ölçek maddelerinin çevirileri Wasti ve Erdil'den (2003) alınmış olup maddeler 7'li Likert tipi bir ölçek kullanılarak (1 = Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum) ölçölmüştür. Yatay toplulukçuluk faktörü için "İş arkadaşlarımdan biri ödöl kazansa gurur duyarım.", ve dikey toplulukçuluk faktörü için "Anne-baba ve çocuklar mümkün olduğu kadar birlikte kalmalıdır." örnek maddeler olarak gösterilebilir. Yatay bireycilik faktörü için "Başkalarına güvenmektense kendime güvenirim.", dikey bireycilik için "İşimi başkalarından daha iyi yapmak benim için önemlidir." örnek maddeler olarak gösterilebilir. Doğrulayıcı faktör analizi sadece 3 faktörlü (yatay bireycilik, dikey bireycilik, dikey toplulukçuluk) yapının en iyi uyum değerlerine ($\chi^2 = 106.04$, $df = 51$, $TLI = ,86$, $CFI = ,89$, $RMSEA = ,07$) sahip olduğunu göstermiştir. 4 faktörlü (yatay bireycilik, dikey bireycilik, dikey toplulukçuluk, yatay toplulukçuluk) ($\chi^2 = 164.33$, $df = 98$, $TLI = ,85$, $CFI = ,88$, $RMSEA = ,06$) ve 2 faktörlü (bireycilik ve toplulukçuluk) ($\chi^2 = 239,69$, $df = 103$, $TLI = ,71$, $CFI = ,675$, $RMSEA = ,08$) ve 1 faktörlü ($\chi^2 = 393,73$, $df = 104$, $TLI = ,39$, $CFI = ,48$, $RMSEA = ,11$) yapının ise kötü uyum değerlerine sahip olduğu

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

görülmüştür. Bu noktadan hareketle 3 faktörlü yapı korelasyon analizlerine alınmıştır. Dikkate alınan boyutlar açısından dikey toplulukçuluk boyutunun ilişkisel benlik ile ilişkili olmasını ancak bireycilik boyutu ile ilgili olmaması beklenmektedir. Bağlımsallık (Cronbach's $\alpha = ,92$). Kişilerin içinde buldukları bağlamın diğer insanları anlamada ne kadar etkili olduğunu anlamaya çalışan bu kavramın toplulukçuluğun önemli bir boyutu olduğu gösterilmiştir (Owe vd., 2012). Bu kavram 6 madde ile ölçülmüştür. Ölçüm 7'li Likert ölçeği (1 = Hiç katılmıyorum, 7=Tamamen katılıyorum) kullanılarak yapılmıştır. Örnek maddeler "Bir kişiyi iyi bir şekilde anlamak için, o kişinin hangi sosyal gruplara üye olduğunu bilmek gereklidir. ve "Bir kişiyi iyi bir şekilde anlamak için o kişinin nereli olduğunu bilmek gerekir" olarak gösterilebilir. Owe ve diğerleri (2012) ölçüm aracının hem Türkiye'de hem de diğer birçok kültürde geçerliliğe sahip olduğu gösterilmiştir. Toplulukçuluk kavramının bir parçası olan bağlımsallığın ilişkisel benlik ile pozitif korelasyona sahip olması beklenmektedir.

Tablo 3'e bakıldığı zaman demografik değişkenler ve yukarıda ifade edilen kavramlar ile ilgili korelasyonların genellikle düşük ve orta düzeyde anlamlılık taşıdığını dolayısıyla ilişkisel benlik ölçeğinin yakınsak geçerliliğinin olduğunu ifade edebiliriz.

Tablo 3. İlişkisel Benlik Ölçeğinin Demografik ve Yakınsak Kavramlarla Olan Korelasyonları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Erkek vs Kadın	-							
2. Kırsal vs. Kentsel	.03	-						
3. F1 (Özdeşleşme)	.15*	-.02	(.70)					
4. F2 (Yansımaya)	.14*	-.14*	.42**	(.73)				
5. Yatay Bireycilik	.00	.03	-.08	.04	(.65)			
6. Dikey Bireycilik	-.03	-.10	.15*	.15*	.38**	(.63)		
7. Dikey Toplulukçuluk	.00	-.03	.21**	.33**	.04	.17*	(.67)	
8. Bağlımsallık	.07	.00	.18**	-.01	.19**	.24**	-.09	(.76)

Not: Köşegende ifade edilen değerler kavramların içsel tutarlılık katsayısıdır.

Test-Tekrar Test Geçerliliği

121 katılımcı ile gerçekleştirilen iki zaman noktasında toplanan veriler test-tekrar test geçerliliği için analiz edilmiştir (Lütfen Tablo 4'e Bakınız). Bu geçerliliğin amacı bahsedilen aynı kavramın iki farklı zaman dilimleri arasında ilişkili olduğunu göstererek kavramın zaman içindeki sürekliliğini tespit etmektir. Bu çalışmada 7 aylık bir süre ile test-tekrar

Engin Başı Öztürk, Selcen Kılıçaslan Gökoğlu ve Gökhan Karagonlar

test güvenilirliği ölçülmüştür. Geçen sürenin orijinal çalışmanın test ettiği süreden 5 ay daha fazla bir zaman dilimini dikkate aldığı analizler tablo 3'te sunulmuştur. Her iki faktör T1 ve T2 zamanında (yedi ay ara ile ölçümlenmesi) ,51-,63 düzeyinde korelasyona sahiptir, bu da kavramın zamansal geçerliliğini ifade etmektedir.

Tablo 4. İlişkisel Benlik Ölçeğinin Test-Tekrar Test Geçerliliği

	T1 Ort.	T2 Ort.	Korelasyon
2.Kendimi birine çok yakın hissettiğimde, çoğu zaman o kişiyi önemli bir parçamış gibi görürüm.	5,32	6,03	,50**
5.Kendimi düşündüğüm zamanlar, genellikle yakın dostlarımı ve ailemi de düşünürüm.	5,64	5,90	,40**
6.Birisiyle yakın bir dostluk kurduğum zaman, genelde o kişiyle özdeşleşirim.	4,86	5,45	,43**
7.Eğer biri bana yakın birisini incitirse, ben de kendimi incinmiş hissederim.	5,46	5,80	,39**
9.Gurur duygumun oluşmasında yakın dostlarım ile ilişkilerimin büyük bir rolü vardır.	4,58	5,64	,35**
10.Genel olarak, yakın ilişkilerim benim düşüncelerimin ve hislerimin önemli bir parçasıdır.	5,36	5,66	,46**
11.Bir yakınım önemli başarılar kazanınca, genelde ben de çok gurur duyarım.	5,90	6,01	,41**
F1 Faktörü (Özdeşleşme)	5.35	5.74	.63**
F1 Faktörü İçsel Tutarlılık	.77	.74	
1.Yakın ilişkilerim benim kim olduğumun önemli bir yansımasıdır.	5,67	5,71	,32**
4.Bence benim kim olduğumu anlamak isteyen benim yakın dostlarıma ve onların kim olduklarına bakabilir.	4,86	5,33	,39**
8.Bence, yakın ilişkilerimin benim ne tür bir insan olduğum ile ilgisi yoktur. (Ters Soru)	5,85	5,55	,38**
F2 Faktörü (Yansıma)	5.34	5.64	.51**
F2 Faktörü İçsel Tutarlılık	.81	.80	

TARTIŞMA

Çalışmamızda ilişkisel benlik ölçeğinin Türkçe'deki psikometrik özellikleri değerlendirilmiştir. Kavramı öne süren yazarlar tarafından (Brewer & Gardner, 1996; Cross vd., 2000) ilişkisel benlik kavramı tek bir faktör altında irdelenmiş olsa da çalışmamızda ilişkisel benlik kavramı iki faktör olarak öne çıkmıştır.

Birinci boyutu (7 maddelik faktör- F1) "özdeşleşme" olarak ele almak mümkündür. İlişkisel ve kolektif benliğin temelinde ilişkililik (relatedness) ya da başkalarına bağımlılık (interdependency) yer almaktadır. Eğer bir ilişki güçlü ya da bağımlılık yüksek ise kişinin başkaları ile özdeşleşme derecesi yüksek olur (Cross vd., 2000).

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

Özdeşleşme roller (anne rolü, arkadaş rolü) üzerinden olabileceği gibi karşılıklı kişisel özelliklerin (uyumluluk, dürüstlük) uyuşması ile de olabilir (Sluss & Ashforth, 2007). Özdeşleşmenin yüksek olması kişinin başkalarının önceliklerini dikkate almasını, başkalarına karşı uyma davranışları sergilemesini ortaya çıkarır (Jetten, Postmes, & McAuliffe, 2002).

Diğer boyut ise (3 maddelik faktör- F2) "yansıma" olarak ele alınabilir. Maddeler incelendiği zaman ilişkisel benliğin yakın ilişkilerden doğan bir yansıma olduğu düşünülmektedir. Brewer ve Gardner'a (1996) göre ilişkisel benlikte yansıma önemli bir süreç olarak değerlendirilir ve kişinin benliği başkaları ile olan etkileşimine ve bu etkileşimden aldığı cevaplar olarak tanımlanmaktadır. Eğer bu süreç başarılı bir şekilde gerçekleşirse diğer kişiler benliğin önemli bir parçası haline gelebilir ve bu da kişinin kim olduğu ile ilgili ipucu verebilir. Eğer bu süreç gerçekleşmez ise o zaman daha çok ayrışma yaşanabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla yansıma yüksek ise ilişkiselliğin yüksek olmasını beklerken yansımanın düşük olması ayrışmaya ve hatta bireyselliğe kadar giden bir sürece işaret edebilir.

Bu kavramların iki farklı boyut olarak karşımıza çıkması ilişkisel benliğin daha dikkatli bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir. İnsanların özdeşleşme yaşadığı kişilerin ille de onların kim olduklarının bir yansıması olmayacağı söylenebilir. Kişinin yakın çevresiyle yaşadığı özdeşleşme fazla olsa da bunun birbirinin yansıması olacak bir ilişki olmayabileceği durumlar da mevcuttur. Örneğin birey yakın çevrede bulunan yakın arkadaşları için fedakârlık yaparken veya onların arzu ve isteklerini yakından takip ederken (yüksek özdeşleşme), aynı zamanda kendini aile üyelerinden farklı bir kişi olarak tanımlayabilir (düşük yansıma) veya kendini aile üyelerinin bir yansıması olarak görebilir (yüksek yansıma). Diğer bir ifadeyle, bulgularımız bu iki kavramın birbirinden bağımsız olarak ilişkisel benliği tanımladığını göstermektedir.

Bulgular bu kapsamda ele alındığında Kağıtçıbaşı'nın (1996) önerdiği özerk-ilişkisellik kavramı ile belirli ortaklıklara sahip olduğu düşünülebilir. Kağıtçıbaşı kültürümüzde özerk olma ihtiyaçları ile ilişkisellik ihtiyaçlarının farklı düzeylerde olabileceğine değinmektedir. Ülkemizin gelişmiş kentsel bölgelerinde kişiler ailelerine karşı daha az maddi sorumluluk ile bağlı iken aile fertleri arasında duygusal bağın hala devam ettiği söylenebilir (Kağıtçıbaşı, 2002). Bu da kişinin hem otonom olup hem de ilişkilerine önem verdiğini ifade etmektedir (Kağıtçıbaşı, 1996). Buna benzer bir şekilde İmamoğlu (1998) da kültürümüzdeki özelliklerden dolayı özerkliğin ve ilişkiselliğin dengeli bir şekilde bir arada

olabileceğinden bahsetmektedir. Diğer bir ifade ile kişiler hem kendilerini diğerlerinden ayırıştırırken (düşük yansıma) hem de kişilerarası bütünleşmeyi (yüksek özdeşleşme) tercih edebilirler (İmamoğlu, Günaydın, & Selçuk, 2011). Bu açıdan değerlendirildiğinde "özdeşleşme" ve "yansıma" boyutlarının birbirinden bağımsız hareket edebileceği düşünülebilir. Dolayısıyla gelecek çalışmalarda Kağıtçıbaşı'nın (1996) ve İmamoğlu'nun (1998) geliştirdiği benlik kuramı Cross ve diğerlerinin (2000) kullandığı ilişkişel benlik kavramları ile karşılaştırılmalıdır.

Gelecek çalışmalarda daha önce geçerlenmemiş ya da problemlili ölçeklerin terk edilmesi yerine belirli zaman aralığında ölçeklerin tekrar test edilmesinde fayda olabilir. Örneğin birçok çalışmada (örn. Wasti & Erdil, 2007) dikey bireycilik boyutunun Türkiye'de problemlili olduğu ifade edilmiştir. Bu her zaman dikey bireyciliğin problemlili olacağı anlamına gelmeyebilir. Çünkü kültürlerarası çalışmalarda belirli bir zaman içerisinde toplumların geçirdiği değişiklikler, üzerinde çalıştığımız kavramların yapısını değiştirebilir (Oyserman vd., 2002). Örneğin çalışmamızda dikey bireycilik boyutu anlamlı çıkmıştır. Her iki çalışma arasında yer alan yaklaşık on senelik süre zarfında bazı kültürel kavramlar Türkiye'deki genel değişikliklerden etkilenmiş olabilir ve dolayısıyla bireycilik kültürümüze yabancı bir kavram iken ilerleyen dönemlerde daha fazla kanıksanan bir yapı haline gelebilir. Dolayısıyla bazı kavramların zamansal değişimlerden etkilenebileceği ve bunların takip edilmesinin faydalı olacağı dikkate alınmalıdır.

Bireysel benlik, kolektif benlik ve ilişkişel benlik kavramlarının bireysel ve kültürel düzeyde hem kavramsal hem de görgül olarak ele alınması gelecek araştırmalar için oldukça önemli olacaktır. Bu çalışmada kavramların kültürel düzeydeki isimleri ile bireysel düzeydeki isimlerinin farklı olabileceği dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda bireyciliğin benlikteki yansımaya "bireysel benlik", toplulukçuluğun yansıması için "kolektif benlik" ve ilişkilerin yansıması için "ilişkişel benlik" terimleri kullanılmıştır (örn., Arslan, 2006). Ancak ulusal yazına baktığımızda "bireycilik"ın benlikteki yansıması için "özerk" (Wasti & Erdil, 2007), "ayrışık" (Kagıtcıbaşı, 2004), "bağımsız" (İmamoğlu vd., 2011) benlik, "toplulukçuluk"un yansıması için "ilişkişel" (Wasti & Erdil, 2007), "ilişkişel" (Kagıtcıbaşı, 2004), "bağılaşık" (İmamoğlu vd., 2011) benlik ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla dil ve kültür yapımıza uygun olarak hangi kavramın tam olarak ne ifade ettiğini anlamak önemli bir araştırma alanı olabilir.

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

KAYNAKÇA

- Aldemir, C. M., Arbak, Y., & Özmen, N. T. Ö. (2003). Türkiye’de İşgörme Anlayışı: Tanımı ve Boyutları. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 5–28.
- Aron, A., Aron, E. N., & Smollan, D. (1992). Inclusion of Other in the Self Scale and the structure of interpersonal closeness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(4), 596–612. doi:10.1037/0022-3514.63.4.596
- Arslan, S. (2006). Farklı Soyutlama Düzeylerinde Benlik Temsilleri - I - : Bireysel Benlik ve Kolektif Benlik yada "Ben"lik ve "Biz"lik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(18), 81–99.
- Brewer, M. B., & Chen, Y.-R. (2007). Where (Who) Are Collectives in Collectivism? Toward Conceptual Clarification of Individualism and Collectivism. *Psychological Review*, 114(1), 133–151. doi:10.1037/0033-295X.114.1.133
- Brewer, M. B., & Gardner, W. (1996). Who is this "We"? Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(1), 83–93. doi:10.1037//0022-3514.71.1.83
- Brislin, R. W. (1970). Back-Translation for Cross-Cultural Research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1(3), 185–216. doi:10.1177/135910457000100301
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. Guilford Press.
- Chen, S., & Boucher, H. C. (2008). Relational selves as self-affirmational resources. *Journal of Research in Personality*, 42(3), 716–733. doi:10.1016/j.jrp.2007.09.006
- Clark, M. S., Mills, J., & Powell, M. C. (1986). Keeping track of needs in communal and exchange relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(2), 333–338. doi:10.1037/0022-3514.51.2.333
- Cross, S. E., Bacon, P. L., & Morris, M. L. (2000). The relational-interdependent self-construal and relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 791–808.
- Cross, S. E., Hardin, E. E., & Gercek-Swing, B. (2011). The What, How, Why, and Where of Self-Construal. *Personality and Social Psychology Review*, 15(2), 142–179. doi:10.1177/1088868310373752
- Cross, S. E., & Madson, L. (1997). Models of the self: self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122(1), 5–37.

- Cross, S. E., Morris, M. L., & Gore, J. S. (2002). Thinking about oneself and others: The relational-interdependent self-construal and social cognition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(3), 399–418. doi:10.1037//0022-3514.82.3.399
- Cukur, C. S., de Guzman, M. R. T., & Carlo, G. (2004). Religiosity, values, and horizontal and vertical individualism-collectivism: a study of Turkey, the United States, and the Philippines. *The Journal of Social Psychology*, 144(6), 613–634. doi:10.3200/SOCP.144.6.613-634
- De Winter, J. C. F., Dodou, D., & Wieringa, P. a. (2009). Exploratory Factor Analysis With Small Sample Sizes. *Multivariate Behavioral Research*, 44(2), 147–181. doi:10.1080/00273170902794206
- Erkuş, A., & Banai, M. (2011). Attitudes towards questionable negotiation tactics in Turkey. *International Journal of Conflict Management*, 22(3), 239–263. doi:10.1108/10444061111152955
- Fabrigar, L. R., Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., MacCallum, R. C., ... Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 272–299. doi:10.1037/1082-989X.4.3.272
- Gabriel, S., Renaud, J. M., & Tippin, B. (2007). When I think of you, I feel more confident about me: The relational self and self-confidence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 43(5), 772–779. doi:10.1016/j.jesp.2006.07.004
- Gelfand, M. J., Major, V. S., Raver, J. L., Nishii, L. H., & O'Brien, K. (2006). Negotiating Relationally: The Dynamics of Relational Self in Negotiations. *Academy of Management Review*, 31(2), 427–451.
- Gore, J. S., Cross, S. E., & Kanagawa, C. (2008). Acting in our interests: Relational self-construal and goal motivation across cultures. *Motivation and Emotion*, 33(1), 75–87. doi:10.1007/s11031-008-9113-1
- Goregenli, M. (1997). Individualist-Collectivist Tendencies in a Turkish Sample. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28(6), 787–794. doi:10.1177/0022022197286009
- Gosling, S. D., Vazire, S., Srivastava, S., & John, O. P. (2004). Should We Trust Web-Based Studies? A Comparative Analysis of Six Preconceptions About Internet Questionnaires. *American Psychologist*, 59(2), 93–104. doi:10.1037/0003-066X.59.2.93
- Green, E. G. T., Deschamps, J.-C., & Paez, D. (2005). Variation of Individualism and Collectivism within and between 20 Countries: A

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

- Typological Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(3), 321–339. doi:10.1177/0022022104273654
- Heintzelman, S. J., & Bacon, P. L. (2015). Relational self-construal moderates the effect of social support on life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 73, 72–77. doi:10.1016/j.paid.2014.09.021
- Hinkin, T. (1995). A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of Management*, 21(5), 967–988. doi:10.1016/0149-2063(95)90050-0
- Imamoğlu, E. O. (1998). Individualism and Collectivism in a Model and Scale of Balanced Differentiation and Integration. *The Journal of Psychology*. doi:10.1080/00223989809599268
- Imamoğlu, E. O., Günaydın, G., & Selçuk, E. (2011). Özgün benliğin yordayıcıları olarak kendileşme ve ilişkililik Cinsiyetin ve kültürel yönelimlerin ötesinde. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 27–48.
- Javidan, M., Dorfman, P., Sully de Luque, M., & House, R. J. (2006). In the Eye of the Beholder: Cross Cultural Lessons in Leadership from Project GLOBE Impact of Globalization. *Academy of Management Perspectives*, February, 67–91.
- Jetten, J., Postmes, T., & McAuliffe, B. J. (2002). "We're all individuals": group norms of individualism and collectivism, levels of identification and identity threat. *European Journal of Social Psychology*, 32(2), 189–207. doi:10.1002/ejsp.65
- Kagitcibasi, C. (1996). The Autonomous-Relational Self: A New Synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180–186.
- Kagitcibasi, C. (2002). A Model of Family Change in Cultural Context. In W. Lonner, D. L. Dinnel, S. A. Hayes, & D. N. Sattler (Eds.), *Online Readings in Psychology and Culture*. Western Washington University. Retrieved from <http://www.wwu.edu/culture/kagitcibasi.htm>
- Kline, R. B. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, Third Edition. Guilford Press.
- Kumru, A., Carlo, G., & Edwards, C. P. (2004). Olumlu Sosyal Davranışların İlişkisel, Kültürel , Bilişsel ve Duyuşsal Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(54), 109–125.
- Leung, K. (1989). Cross-cultural differences: Individual level vs. culture-level analysis. *International Journal of Psychology*, 24, 703–719.
- Levine, T. R., Bresnahan, M. J., Park, H. S., Lapinski, M. K., Wittenbaum, G. M., Shearman, S. M., ... Ohashi, R. (2003). Self-construal scales

- lack validity. *Human Communication Research*, 29(2), 210–252. doi:10.1093/hcr/29.2.210
- Lord, R., Brown, D., & Freiberg, S. (1999). Understanding the Dynamics of Leadership: The Role of Follower Self-Concepts in the Leader/Follower Relationship. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 78(3), 167–203. doi:10.1006/obhd.1999.2832
- Ma, P. W. W., & Yeh, C. J. (2005). Factors Influencing the Career Decision Status of Chinese American Youths. *The Career Development Quarterly*, 53(4), 337–347.
- MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods*, 1(2), 130–149. doi:10.1037/1082-989X.1.2.130
- Markus, H., & Kitayama, S. (1991). Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253.
- Mattingly, B. a., Oswald, D. L., & Clark, E. M. (2011). An examination of relational-interdependent self-construal, communal strength, and pro-relationship behaviors in friendships. *Personality and Individual Differences*, 50(8), 1243–1248. doi:10.1016/j.paid.2011.02.018
- Morry, M. M., & Kito, M. (2009). Relational-Interdependent Self-Construal as a Predictor of Relationship Quality: The Mediating Roles of One's Own Behaviors and Perceptions of the Fulfillment of Friendship Functions. *The Journal of Social Psychology*, 149(3), 305–322. doi:10.3200/SOCP.149.3.305-322
- Mrazek, A. J., Chiao, J. Y., Blizinsky, K. D., Lun, J., & Gelfand, M. J. (2013). The role of culture-gene coevolution in morality judgment: examining the interplay between tightness-looseness and allelic variation of the serotonin transporter gene. *Culture and Brain*, 1, 100–117. doi:10.1007/s40167-013-0009-x
- Owe, E., Vignoles, V. L., Becker, M., Brown, R., Smith, P. B., Lee, S. W. S., ... Jalal, B. (2012). Contextualism as an Important Facet of Individualism-Collectivism: Personhood Beliefs Across 37 National Groups. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44(1), 24–45. doi:10.1177/0022022111430255
- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1), 3–72. doi:10.1037//0033-2909.128.1.3

İlişkisel Benlik Ölçeğinin Türkçe Geçerlemesi

- Oyserman, D., & Uskul, A. (2008). Individualism and collectivism: Societal-level processes with implications for individual-level and society-level outcomes. In F. J. R. van de Vijver, D. van Hemert, & Y. Poortinga (Eds.), *Multilevel Analysis of Individuals and Cultures*. Mahwah, NJ: Erlbaum Associates Publishers.
- Schaffer, B. S., & Riordan, C. M. (2003, April 1). A Review of Cross-Cultural Methodologies for Organizational Research: A Best-Practices Approach. *Organizational Research Methods*. doi:10.1177/1094428103251542
- Schimmack, U., Oishi, S., & Diener, E. (2005). Individualism: a valid and important dimension of cultural differences between nations. *Personality and Social Psychology Review*, 9(1), 17–31. doi:10.1207/s15327957pspr0901_2
- Singelis, T. M. (1994). The Measurement of Independent and Interdependent Self-Construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 580–591. doi:10.1177/0146167294205014
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. P. S., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and Vertical Dimensions of Individualism and Collectivism: A Theoretical and Measurement Refinement. *Cross-Cultural Research*, 29(3), 240–275. doi:10.1177/106939719502900302
- Sluss, D. M., & Ashforth, B. E. (2007). Relational Identity and Identification: Defining Ourselves through Work Relationships. *Academy of Management Review*, 32(1), 9–32.
- Tabachnick, B., & Fidell, L. (2012). *Fidel]*, LS (1989). *Using multivariate statistics*. London: Pearson.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism & Collectivism*. London: Westview Press.
- Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 118–128. doi:10.1037//0022-3514.74.1.118
- Uskul, A. K., Hynie, M., & Lalonde, R. N. (2004). Interdependence as a Mediator between Culture and Interpersonal Closeness for Euro-Canadians and Turks. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(2), 174–191. doi:10.1177/0022022103262243
- Van de Vijver, F. J. R., & Leung, K. (2000). Methodological Issues in Psychological Research on Culture. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(1), 33–51. doi:10.1177/0022022100031001004

Engin Başı Öztürk, Selcen Kılıçaslan Gökoğlu ve Gökhan Karagonlar

- Wasti, S. A. (2003). The influence of cultural values on antecedents of organisational commitment: an individual level analysis. *Applied Psychology: An International Review*, 52(4), 533–554.
- Wasti, S. A., & Erdil, S. E. (2007). Bireycilik Ve Toplulukçuluk Değerlerinin Ölçülmesi: Benlik Kurgusu ve INDCOL Ölçeklerinin Türkçe Geçerlemesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1–2), 39–66.
- Worthington, R. L., & Whittaker, T. a. (2006). Scale Development Research: A Content Analysis and Recommendations for Best Practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806–838. doi:10.1177/0011000006288127